

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆԱԳԻՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամէն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքն արդէն լուծած չէ, ամբողջ 20րդ շրջանի (9040գում.—905յունիս) բաժնորդագրին է 20 ֆր. կանխիկ: Կարելի է նաև բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, ամէն չէկ ամսականը 2 ֆր. հաշուելով և 1905 յունիս ամսէն անդին հանց չլու պայմանով: Համակ և ծրարագէտք է զրկել հետեւեալ հասցեով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France):

Ի ՏԱՐԻ

Թիի 22

1904 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 28 Դ. (Հ. Տ. Մի օր 15)

ՊԱՅՏԱՆԵՐ

Քաղաքային, Կթէ արկ համարի, հաւաստելով և համար միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պատուը չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միլիգրամը 1 սանդիւկարժէ. 1 գրութիւնը 2 սանդիւկարժէ: Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction: Rue Beaumont, 9.

ԲՈՒՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կարենոր տեղեկագիր մը Պալկարիայի Հայերի պետքերի մասին. — Հայեր ի Ռուսիա. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Տեղական. — Ռուսիայի ցարի նոր հրովարտակը. — Կովկասի կառավարիչ Կալիցինի հրաժարականը. — Թիւրքիայէն լուրեր. — Հելլի միջադէպը. — Արտասանման լուրեր. — Ծանուցումներ:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺՆԱԳԻՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ "ԱՐՄԵՆԻԱ" Ի ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ (1904 ՕԳՈՍՏՈՍ — 1905 ՅՈՒՆԻՍ)

20րդ շրջանի բաժնորդագրութիւնը կը սկսի 1904 օգոստոսէն և կը տեւէ մինչև 1905 յունիսի վերջը: Ամբողջ 20րդ շրջանի բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ կ'ԱՆԽԻԿ վճարելու: Կարելի է նաև բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, ամսականը 2 ֆրանգ հաշուելով:

Անոնք որ Արմենիայի Օթաւնայի կը գրուին մեր հրատարակած Օթան, գաղութեան կանոնագրի համեմատ կատարելով իրենց պարտականութիւնը, իրաւունք կունենան, իրենց ստացած 1 օրինակ Արմենիայէն գաւտ — որի համար ամբողջ բաժնորդագրին 20 ֆր. պէտք է վճարեն — քանի անձի համար որ ուզեն, Արմենիա բերել տալու իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ զրուելով և կէս բաժնորդագրով, այսինքն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆր.ով և կամ ամսական 1 ֆր.ով: Ցանկացողին կը զրկենք «Արմենիայի Օթան» գաղութեան համար մեր հրատարակած կանոնագրէն:

Բաժնորդագրիները կանխիկ վճարուած մեծ գիւրուութիւններ կընծայէ թերթի կանոնաւոր ընթացքին և յայտնի է որ Եւրոպայի և Ամերիկայի մէջ ամէն ազգեր սովորութիւն ունին իրենց ստացած լրագրի բաժնորդագրին կանխիկ զրկելու: անոր համար իրենց լրագրիները ալ կրնան կանոնաւոր ընթացք մ'ունենալ:

ԿՍՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱԿԱՆ ՀԱՅԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՍԻՆ

Տեղիս Հոգ. Հովիւ Արթ. Տէր Բօհան Աւագ-Քահանային Պալկարիայի մերազգային ներկայ կրթական տաղանային և միանգամայն հովուական խնդրին նկատմամբ Պօլսի Սրբ. Պատրիարքին զրկած տեղեկագիրը լուրջ ուշադրութեան կը ներկայացնենք մեր յարգու ընթերցողներին և ժանաւանդ պալկարահայերին՝ որոց հետ անմիջական վերաբերութիւն ունի այս խնդիր:

Տեղեկագիր

Նորին Բարձր Սրբազնութիւն Ամենապատիւ Տեառն Մաղաքեայ Սրբազան Արքեպիսկոպոսի և Բարձրաշնորհ Պատրիարքի Հայոց Ի Կ. պօլսիս

Ամենապատիւ Սրբազան Հայր Ազգային թերթերու մէջ խորին ցաւով կարգացի Պալկարիոյ կառավարութեան նոր ընթացքը մեր վարժարաններու մասին, որու համեմատ, Ձեր Բարձր Սրբազնութիւն Պօլսոյ պալկ. գործակալատարին միջոցաւ ընդունած անկասկած պատասխանին վերայ, դիմած է Պատ. Հոգաբարձութիւններուն, նոցա կարծիքը ստանալու նկատմամբ:

Եթէ բարեհաճի յիշել Ձեր Բարձր Սրբազնութիւն տարւոյս առաջին կիսուն մէջ Եւրոպայէն զրկած տեղեկագիրս, պիտի յիշէ անշուշտ նորա մէջ մատնանշուած տխուր կացութիւնը և գուշակութիւնը, որոյ համար մարգարէական հանճարի հարկ չկար, վասնզի իրաց ընթացքը տրամաբանօրէն գործը պիտի բերէր յանգեցնէր վերջապէս այս կէտին:

Այժմ թողով որ Պատ. Հոգաբարձութիւններէ իւրաքանչիւրն իր կարծիքը հաղորդէ, նուազատաւ իբր Պալկարիոյ տարագիր զաւակ, այլ սիրտս Եկեղեցւոյս եւ Ազգիս օգտին մշտահուր, կը համարձակիմ խոնարհ տեսութիւնս եւ խորհուրդս անգամ մ'ես Ձեր Բարձր Սրբազնութեան, և որոց անկն է, լուրջ ուշադրութեան յանձնել:

Գալլը նոր չէ, և խնդիրը լուսաբանելու համար կ'ստիպուիմ ետ դառնալ — 1892ին վերջերը, ժամանակի կրթական նախարարին թելադրութեամբ — իբր աւելի յունական ազդեցութեան գէժ — 11 եւ 12երորդ յօդ-

ուածներով օրէնք մը քուէարկուեցաւ, հպատակ ժողովրդոց վարժարանները կառավարութեան ձեռք անցնելու և նոցա մէջ պալկար լեզուն առաջին դասելու համար: Թուրք եւ Յոյն վարժարանները իրենց պաշտպան Տէրութիւններն ունէին, և օրէնքի սահմանին մէջ կարող էին իրենց իրաւունքը վրկել, ինչպէս որ ըրին և կը շարունակեն իսկ Հայերը բա՛ն մը չունէին, լեզու ալ չունէին վասնզի վարժարաններէ միայն կարող էին ստանալ զայն — Որովհետեւ նոյն թուականին վաւանայի մէջ կը քահանայագործէի, սոյն բովարտելով ստանալով նախ և առաջ տեղւոյն Մեծ. Հոգաբարձուաց դիմեցի որոնք իրենց շրջանին արդէն լրաւալը և վարժապետներուն զիջուած պարտքը յառաջ բերելով հրաժարեցան գաղափար յայտնելէ: Դիմեցի Թաղականին, որ երկար առնէ ի վեր գործոն պաշտօնավարութենէ հանգիստ կառնէր: Պատասխան տըրին թէ՛ ուրիշ ազգեր ինչ ընթացք որ բռնեն, իրենք ալ ստիպուած են նոյնին հետեւիլ կրցածիս չափ բացատրեցի Թրքաց և Յունաց մասին տեսութիւնս, արժէք չունեցաւ:

Վիշ յետոյ, կրթական նախարարը Ժիֆթօֆ, ինքնին վառնալ այցելելով իրեն դիմեցի և շնորհ խնդրեցի վերցնելու համար Պալկարիոյ մէջ հայ լեզուին սպառնացող վտանգը: Սա անխնայօրէն պատասխանեց թէ «Ժա. մանակով փոքր Լուիս խորերէն գաղթած ժողովուրդ մը, որ կրօնքով հայ է, իսկ անոր հետ համասեմ լինելուն վրայ զօրաւոր ապացոյցներ կը պակսին, փոխանակ հայերէնի՝ զոր կուսանին պօլսահայոց բրօքականտին ազդեցութեամբ, թո՛ղ մշակեն պալկարներէն, ինչ որ իրենց ներկայ հայրենիքին լեզուն է և աւելի օգտակար, և թէ՛ Պալկարեան երբ աւանդին Տէրութիւն եղաւ, հայ լեզուն չգտաւ երկրին մէջ 1111: Բնականաբար պատշաճ պատասխանով հերքեցի սոյն անհեթեթ կարծիքը: Այնուհետեւ գրաւոր դիմեցի Պալկարիոյ բոլոր հոգաբարձութիւններուն, սա՛ գաղափարն ևս միացնելով թէ, ընդհանուր ազգերս մատուցուի իշխանին: Հասած պատասխաններէն ի՛նչ էլ քննադատեցի ինքնակոչ ձեռնարկեցաւ:

Թիւնս, մի քանին՝ մօտակայ լուսագոյն օրերով յուսադրուած, ասանկ փնտնելով խնդիրներով զբաղիլ ժամաւաճառութիւն կը համարէին, ուրիշներ կը պնդէին թէ՛ քուէարկուած օրէնքը յունացեալ Պալկար (կակա, վաղներու վերաբերելով, կարճ ժամանակէն Հայոց համար առանձնաշընորհում պիտի լինէր:

Ձեռնարկիս մէջ յուսովիւ, խընդիրը ներկայացուցի հոգեւոյս Աշգեհան պատրիարքին, աղաչելով որ Յունաց պատրիարքի հաւանական դիմումին ընկերակալ, բողոքելու համար վեհ. Սուլթանին, իբր գերիշխան պետութիւն: Ուշադրութեան չարժանացաւ Թուրքերը և Յոյները կը գործէին ուժգնութեամբ, գոնէ մենք ալ անբաժին չմնալու նախան. ձախնդրութեամբ, ստիպուեցայ Սրբ. Պատրիարքին կրկնել խնդիրքս, եւ այս անգամ խնդրագրիս օրինակները զրկել այն առնին Պօլսի գտնուող գըրեթէ բոլոր Գեր. եպիսկոպոսներուն, աղաչելով որ անոնք ալ իրենց շըրջանակին մէջ հաճին օգտակար ազդեցութիւն ի գործ դնել:

Արդէն 93 թուականի երկրորդ կիսուն մէջ կը գտնուէինք. երբ պատահեցաւ նորընտիր վեհ. կաթողիկոսին ուղեւորութիւնը վիեննայի վերայով: Անկէ հասած հրաւերի մը վառնալ փափագելով գործնականապէս մասնակցիլ, նուազատա զրկեցին իբր պատգամաւոր: Առիթն օգտուելով թախանձեցի Ս. Հայրապետին, որ հաճեցաւ նուազատա յանձնել Բարձր. Իշխանին ուղղեալ երախտագիտական և աղերսական գրութիւն մը: Պաշտօնս յաջող անցաւ, եւ նըպաստաւոր խոստում ընդունեցայ: Վերջապէս այս դիմումը միանալով Պօլսոյ մէջ կատարուած ներսն, ուր ուրեմն հրամայուեցաւ վերոյիշեալ յօդուածներուն գործադրութիւնը լեւտաճգել, բայց ո՛չ ընկել:

Թուրք եւ յոյն ժողովուրդները, մեզի հետ բաղդատմամբ շատ աւելի զօրաւոր դիրքի մէջ գտնուելով հանդերձ, անմիջապէս ձեռք զարկին իրենց վարժարանները ապագայի դժուարութիւններէն ազատ պահելու միջոցներուն վրայ հոգալու: Պալկարահայ եղբայրներս չզգացին այս պէտքը: Ընդհակառակը կառավարու-

— Ս. Լ՛իմաճնի Արարատ
սագրի հոգեհոգիների թուին մէջ
նորի օրագրութիւններէ քաղուած
շարքին մէջ կը տեսնենք և հետեւեալ
ԼԵ:

904 — Ս. Էջմիածնի Գեորգեան ճե

Թ. Զանգիսաւոր կերպով և մեծ բազմութեան ներկայութեամբ որոնք Ս. Էջմիածնի տանին առթով ուխտի գնալով ցած էին: Ճեմարանին հիմնադիր Տ. Գեորգ կաթողիկոսի գերեզմանին վրայ հոգեհանգստի պաշտօն կատարուել է վեհ. նաթողիկոսի նախագահութեամբ Յետոյ Ճեմարանին մէջ հանդէս լը կատարուել է Ս. Հայրապետին նախագահութեամբ ուր ճառեր խօսուել, երգեր երգուել են և տեսուչ Տ. Կ. Կոստանեան կարդացել է Ճեմարանի տարեկան տեղեկագիրը: Հանդէսը վերջացել է Ճեմարանի հիմնադիր կաթողիկոսի յիշատակ օրհնելով և Ճեմարանի համար բարեմարթութիւններ բնութիւն:

Հոռեալ օր կատարուեր է վեհ.
 Խորմեան Հայրիկի կաթողիկոսական
 օծման 11րդ տարեդարձը հանդիսա-
 ւոր կերպով, վեհ. Կաթողիկոսն այս
 առթիվ ընդունել է շնորհաւորական
 բազմաթիւ հեռագիրներ, նամակներ
 և այցեքարտեր:

— Վեհ. կաթողիկոսը յանձնարա-
րած էր կ. պօլսի Ազգ. պատրիար-
քարանին որ Զմիռնի հանգուցեալ
առաջնորդ Տ. Մելքիսեդեկ Ռու-
րատեանց Սրբազանի եկեղեցական
զգեստները շրկուին Գանձակի Ս.
Թարգմանչաց վանքն, ինչպէս կտա-
կած էր ն. Սրբազնութիւնը Սակայն
Գանձակէն դիտողութիւն զգեր է թէ
այնտեղ ունէ ապահովութիւն չկայ այդ
թանկագին զգեստներին անվտանգ պահ-
պանման համար, թէ վանքն անկեր-
պարան ու անխնամ վիճակի մէջ կը
մնայ այսօր Ուստի կառավարկոյի որ
այդ արժեքաւոր զգեստներ պահ-
ուին Տփղիսի վանքի աւագ եկեղե-
ցիին մէջ և ամէն տարի Ս. Թարգ-
մանչաց տօնի օրը նոյն զգեստներով
պատարագ մատուցանէ Տփղիսի Ա-
ռաշնորդը կամ եպիսկոպոս մը:

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԲԻԱ

ԶԴՈՒՆԻ ՆՈՐԸՆԻՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԳԵՐ.

Եղիշէ Եպ. Դուրեան գեկտ. 4/17ի
չաբաթ օր հասեր է Ջմիռն ուր ազ
գային պաշտօնեայիները դիմաւորե
ր են իրեն յատկապէս վարձուած շո.
գէնաւով մը: Կառքերի թափօրով մը
Պրանկաց թաղէն անցնելով առաջ-
նորդէր են զինք եկեղեցին. հոյն օր
չարունակ տեղացող անձրեն ու գոր-
ծի օր լինելը արգելք չեն եղած խուռն
բազմութեան մը թէ՛ փողոցները եւ
թէ՛ եկեղեցին լեցուելուն: Սրբազանն
եկեղեցիին մէջ կարճ քարոզ մը խօ-
սելէ յետոյ առաջնորդարանն ելած է
ուր իրեն բարի գալուստի շնորհաւո-
րութիւններ եղած և ճառեր խօսուած
են:

— Աղբ. Վարչութեան Խառն Ժո-
ղովը գեկա. 8/21ի նիստին մէջ որո-
շեց հրաւիրել Գեր. Արիստակէս Եպ-
վանքեանն որ պատրաստուի մեկնել
Վան, իբր պատրիարքական փոխա-
նորդ, պահպանելով հանդերձ Ամա-
սիայի Առաջնորդութիւնը:

— «Լոյս» զաւելտաթերթն առա-
ջիկայ յունուար 1էն պիտի սկսի հը.
րատարակուիլ իբր կրօնական թերթ
ժը. Ս. Պատրիարքի վերին հսկողու-
թեան տակ և խմբագրապետութեամբ
Արթ. Բաբգէն Ծ. վարդապետի Սը-
լաշի վանքի միաբանութիւնը պիտի
սխառագործէ այս կրօնաթերթին:

— Աստորիաի Սուլաւա քաղաքի
նուանի Հայերէն վսեմ. Ասպետ Գար.
իէլ Յօս. Բրունգուրտ Կ. պօրիս կը գրտ.
ուի այժմ, գեկտ. 7/20ին այցելեր է Ս.
Սատրիարք Հօր. յետոյ Մար-Վար.
արանն ալ այցելելով, դրամական
ուիրատուութիւն մ'ըրեր է մանկա-
լարտէզին վերաբերեալ իրեղէններ
նուելու համար:

8 6 2 14 4 12 6

Ուրախութեամբ կրմանք որ
եղիս հայ գաղութի վաղեմի և պատ-
ւաբեր անդամներէն Տիար Սիմէոն
Դիրգայեանցի աղջիկը, Օրիորդ Պլիս,
չանուեր է Քաղուցի անուանի վա-
ստականներէն Տիար Արտաշէս Թու-
անեանցին:

Տիար Ս. Միրզայեանց, ոչ միայն
բարակական հիւպատոսի պաշտո-
նին և իր վաճառականական ընդար-
ակ յարաբերութիւններով հանրա-
անօթ եղած է քաղաքիս մէջ և ազ-
նցիկ դիրք մ'ունեցած, այլ և մեր
զգային շրջանակի մէջ ամէնէն աւ-
արգուած ու պատկառելի անձնաւո-
րութիւն մ'է իր բարեգործական ըզ-
այումներով և իր խօսքի տէր ու
աւակ բնաւորութեամբ. մանաւանդ
չնայելով իր այստեղ ունեցած
արձր դիրքի, գիտէ ուրիշների աւ-
արգը ճանչել ի'նչ դիրքի մէջ աւ-
տուրին անոնք։ Տիար Միրզայեանց
միայն գործնական մարդ է ըն-
արձակ վաճառականութեամբ զբա-
ւորով, այլեւ գրասէր եւ ուսման ու
թութեան գնահատող անձնաւորու-
իւն մ'է. ուստի իր բոլոր զաւակ-
երէն, թէ՛ մանչ և թէ՛ տղջիկ, խը-
սմեալ կրթութիւն մը տուած է
արձրագոյն վարժարաններէ մէջ,

ինչպէս որ Օրիորդ Ալիս Մարտէլի
լիսէի ընթացքն աւարտած և փա-
ռաւոր վկայագրով մը ելած է անկէ-
թումանեանց գերդաստանն ալ
հանրածանօթ է թէ՛ իր վաճառակա-
նական ընդարձակ յարաբերութիւն-
ներովը Ռուսաստանի եւ Պարսկաս-
տանի մէջ և թէ՛ իր բարեգործական
զանազան հաստատումքիւններով ու
առատաձեռնութիւններով:

Ուստի այսպիսի հանրաժանութեւ
բարեւէր երկու հայ դերդաստաննե-
րի միջեւ հաստատուած միութեան
տր կապ մը բնականապէս ուրա-
նակցութիւն կը պատճառէ ամէն-
քին եւ խմբագրութիւնս ալ պարտք
կը համարի հրապարակաւ յայտնել
ըր ջերմ խնդակցութիւններ ու շնոր-
հաւորութիւններ և բարեմաղթել լիո-
ւին երկանկութիւն երկու ազնիւ խօ-
սեցեալներին:

ՌՌԻՍԻԱԻ ՑԱՐԻՆ ԵՈՐ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԸ

Պետերբուրգէն դեկտ. 26ին տըր-
ած հեռագրի մը համեմատ, ընդհա-
ուրի վիճակի բարենորոգման համար
բեն ներկայացուած ծրագրի մը մա-
ին հետեւեալ հրովարտակն ուղղած է
արը Ծերակայտ ժողովին:

Համաձայնելով մեր նախորդ գահա-
սլներին վերջին ու նուիրական կամքերին
անդադար մտածելով Աստուծոյ մեզ
տաճացած կայսրութեան երջանկու-
եան վրայ, անփոփոխ պիտի պահպա-
նք այն անխախտ սկզբունքները որոնց
այն հիմնուած է կայսրութիւնը և մեր
տաճարութեան պարտաւորութիւնը կը
մարինք մեր բոլոր հոգածութիւն նը-
րել անդադար երկրի պէտքերին որոնց
ջին պէտք է որոշենք անոնք որոնք ի-
նք կը համապատասխանեն ուստի ժողո-
ւորդի շահերին և այն ձգտումներ ո-
նք շատ անգամ սխալ ճամբայներին մէջ
տալիսորդուն և վաղանցիկ հանգա-
մաններին ազդեցութիւնը կը կրեն:

Ինքն էլ այս ինչ կամ այն ինչ բարեփոխ
ան պետքը ստուգուելով հաստատուել,
դժ ժամանակ հարկ պիտի համարինք ա-
ռա զօրծաղբուրթեան ձեռնարկել. նոյն
նկ ինքն էլ այդ բարեփոխում հական նո-
թութիւններ օրէնսդրութեան մէջ մըտ-
նելու պատճառ դառնայ: Զենք տա-
նալուսիր որ այդ պիտի բազմակնճեռ ձեռ-
նարկ մը առաջ սանելու մէջ մեզ զգա-
նակից պիտի ունենանք մեր այն հպա-
տիներ որոնք հաւատարմական զգա-
նմանքէ ներշնչուելով կը տեսնեն չըր-
այնպեղութեամբ ինքն ինչ բանի մէջ կը
նշանակայ իրօք հարկերէք զօրագտութեմը.
նկ կողմենք հանրային անդորրութեան
հպանման և ժողովուրդի օրընտրելա-
ն պէտքերի յարատեւ գոհացումին մէջ:

Մեր ամենամեծ հոգածութեան առարկայ եղած է ամէնէն առաջ մեր ժողովի ամէնէն բազմաթիւ դասակարգը, իւրաքանչիւր դասակարգը, որ կուզենք կազմակերպել իր շահերի և իր երջանկութեան կարելի եղածին չափ նպաստաւոր ուղով: Եւ ծանուցանենք որ մեր հրապարակներէ հասնիմա ալ ինքիւր օգուտ մտնողներով կարգադրուելու վրայ է. որ արմատ քննութեան մենթարկուած է եւ, ինչպէս նաև ներքին գործերի նախարարի ներկայացուցած օրինական նախագիծներն, արոնց մարմանսնութիւնն ընդունուած է իր կարգին:

Այս միջոցիւ խորհրդակցութիւններ
զի՛ կունենան քրոնց, կը մասնակցին ց
բշութեան ամէնէն բարձր և ամէնէն ե

Ֆեռնէաս անդամները, խորհրդակցութեամբ որոնք գիւղացիներին օգտին համար ամենակարեւոր խնդիրներին վրայ զգուշացնելու, Այդ խնդիրները կուտուած ասիրտին իրենց գիտութեան լուսով եւ ողագործող Դասակարգի պէտքերի մասին տեղական յանձնաժողովներին կատարած ներուժի ներքին համեմատ:

կը հրամայենք որ այդ աշխատանքներ
ունեն գիւղացիներին վերաբերեալ օրէնք=
եր կը կազմեն, Կայսրութեան ընդհա-
ուր օրէնսդրութեան մէջ մտցունին: Այդ-
էս կը դիւրանայ տեւական կերպով մը
պահովութիւնն այն դասակարգի որի
ենկախութիւնն է իբրեւ ազատ երկրացի-
եր ամէն իրաւունք վայելելու կարո-
ւթիւնն ընդունեալ է կայսերական
քառասնագրով մը:

Յետոյ քննելով ժողովրդական պահանջ-
երի երկրորդ խումբը որոնք արդարեւ
չազդուեթեան արժանի են, Մենք ըս-
իպողական կը համարինք Յէրութեան
արշուիւնը կանոնաւորելու և ամրա-
նելու ելու ու հանրային կեանքը ապահո-
նելու համար:

կախ. Աղբու միջոցներ ձեռք առա-
նել օրէնքների պատպանութեան եւ
նոնց անխտիր կերպով գործադ-
րութեան համար որովհետեւ ինքնա-
յլ Տէրութեան մը մէջ Գահին ամէնէն
սատատուն նեցուկն են օրէնքները: Աղ-
տաճառով, Մենք մեր տիրապետած բո-
ւր երկիրներին մէջ եւ մեզ ենթարկուած
լոր իշխանութիւններին համար առա-
ջ պարտականութիւն կը համարինք այդ
նքների ամբողջովին եւ ամէնքին հա-
մար հաւասարապէս գործադրուիլը. ով
զանոնք չգործադրէ, իր այդ քմա-
ն վարժունքի համար պատասխանա-
ւ պիտի լինի օրինաւորապէս: Ատոր
մար, Դիւրացուցիչ միջոցներ պիտի
ուրին այդպիսի քմահաճոյքների զոհ ե-
լանձերին որ կարենան իրենց իրա-
նք ձեռք բերել:

երկրորդաբար. Տեղական և քաղաքա-
տական ժողովներին վստահիլ տեղային
րչական գործերին կարելի եղածին
ի ընդ տրձակ կերպով մասնակցելու
ըը, տեղային գանազան կարգի աղա-
ցի պահանջներին գոհացուժ տալով և,
սկէ զատ, տեղական ժողովներին պէտք
ած անկախութիւնը տալով օրէնքով
ընուած սահմանների մէջ. այդպիսի
նգամանքների մէջ այդ ժողովներին
սնակցելու հրաւրելի տեղային գործե-
ւ չահակից ժողովուրդի ամէն մասերի
սկայացուցիչներն ալ որպէսզի կարելի
ածին չափ ընդարձակ կերպով գոհա-
ւ տրուին այդ. ժողովրդի վտախնեւ.
կառավարչական «գէմուգւ»ներին և
առաւին «գէմուգւ»ներին միջև և ա-
ց հետ սերտ կապակցութեան մէջ
նուող հանրային հաստատութիւններ
նել որոնք հողային փոքրիկ չըմանակ-
ի վրայ տեղային վարչութեամբ եւ
ծերի բարգաւաճումին զրադին:

ընթացող բարձրագույն դասակարգի անհատների հաշվառման և դասակարգման աշխատանքները պահպանելու և հաստատելու կազմակերպությունները մեծ նշանակություն ունենում է իրենց պաշտոնի տեսականունները և անվանումները:

նորոգողաբար. Գործարանների, գոր-
տեղերի և արուեստագիտութեան ա-
ճիւղերի բանէորնների վիճակը բարո-
ւելու համար արդէն ձեռք առնուած
ցեղերի ընդարձակուելուն նպաստել և
ստալի Տէրութեան կողմէն ի նպաստ
նց ապահովագրութիւն մը հաստատու-
ելու:

ինգերորդարար. Վերաքննել այն բա-
նկ օրէնքներ որոնք հրատարակուած
անասիս մեզսի վրէժն ինչպէս

յին կարգապահութեան թշնամիներն ե-
ղեռնական անօրինակ գործունէութիւն
ւը ցոյց կուտային և որոնց հրատարակ-
կութեան հետ մէկտեղ կամայական ըն-
դարձակ իրաւասութիւններ ալ տրուած
են վարչական իշխանութիւններին. ջա-
նալ կարելի եղածին չափ նուազցունել
այն երկիրներ որոնց կը պատկանին այդ
բացառիկ օրէնքներ: Ինչպէս նաև այդ
օրէնքներով անհատներ իրաւունքներին
համար հրամայուած սահմանափակումը
գործադրել միայն այնպիսի հանգամանք-
ներով մէջ ուր իրօք վտանգ կայ Տէրու-
թեան համար:

Վեցերորդաբար. Վերաքննել այն օ-
րէնքներ որոնք կը վերաբերին այլադա-
ւանների իրաւունքներին եւ օտար դա-
ւանութիւնների կամ ոչ-քրիստոնէական
կրօնքների և կամ ոչ մէկ դաւանութեան
պատկանող անձերին: Կուզեմ այսպէս նո-
րէն ուժով շնչոտել իմ այն հաստատուն
փափաքս որ 1903 թ. 11-ի յայտագ-
րին մէջ յայտնած էի իմ սրտին խորե-
րէն. այն է հաւատքի խնդիրներին մէջ
թոյլտուութիւնը (tolérance) պաշտպա-
նել և անբռնարարելի դարձունել Տէ-
րութեան: Կիմական օրէնքներով և այժ-
մէն իսկ կառավարչական շրջաններին մէջ
պատշաճ միջոցներ ձեռք առնել մէջտեղէ
վերցունելու համար կրօնական ազատու-
թեան այն ամէն սահմանափակումներ որ-
ոնք օրէնքին մէջ ուղղակի կերպով նը-
շանակուած չեն:

(Շարունակելի)

ԿՈՎԿԱՍԻ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ ԿԱԼԻՑԻՆԻ ՀՐԱՌԱՐԱԿԱՆԸ

Նախորդ թուով հրատարակած
էինք թէ Ռուսիայի դատական նա-
խարար Մուրավիէֆ Կոմսին հետեւե-
լով, մի քանի բարձրաստիճան բայց
խաւարամիտ պաշտօնեայինք ալ ու-
րոնք հայառակ են ներքին գործերի
նախարար Սվիդոմար Բիւրսքիի ա-
զատական ձգտումներին, սկսած են
իրենց հրաժարական տալ ցարին:

Կիմանաք այժմ որ կովկասի կա-
ռավարիչ տխրահոգակ կալիցին իշ-
խանն ալ, որ Միւրսքիի հակառա-
կորդների արբանեակներէ մին է,
փութացեր է իր հրաժարական տալ
կովկասի կառավարչապետութենէն:
Դեռ յայտնի չէ թէ ո՞վ պիտի յա-
ջորդէ իրեն. բայց բաղձալի է և յու-
սալի որ ռուս Տէրութիւնն այս ան-
գամ կարենայ ըմբռնել իր իսկական
շահեր և կովկասի ժողովուրդին հետ
վարուիլ գիտցող և լայն հայեացնե-
րով վարչապետ մէկը նշանակէ կով-
կասի կառավարչութեան համար:

ԹԻԻՐԻԲԱԼԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սալոնիկէն կիմացունեն գեկտ. 24ին
թէ Ռուսի միտիւրը 15 զօրքերի
հետ մէկտեղ որոնց հրամատարն էր
Հասան հարիւրապետը, Լուպինձա
կերթար ռազմավարք եւ ուտեստ
տանելու զինուորական պահականոց
ները: Ճանապարհին յանկարծ պու-
կար հրոսախումբ մը յարձակեցաւ
իրենց վրայ. սպայ մը և ինը զօրքեր
սպաննուեցան. միւսերն ալ վտանգա-
ւոր էին: Վիրաւորուեցաւ միւս
վեց զօրքերի գէնքերն առնուելով
արձակուեցան որ վերադառնան ի-

րենց տեղ:

Սալոնիկէն կը հաղորդեն գեկտ.
22ին. Թիւրք իշխանութիւնները Մա-
կեդոնիայի մէջ թիւրքերէն, պուլկա-
րերէն և յունարէն լեզուներով հե-
տեւալ յայտարարութիւնը փակցու-
ցած են. «Կայսերական հրամանով»
հետեւալ արտասովոր որոշումներն
ըրած ենք: Բացարձակապէս արգիւ-
ուած է ունէ անձի, երեկոյին արեւը
մայրը մտնելէն յետոյ, իր գիւղէ դուրս
ելնել և դաշտերը պտուղի: Ստիպու-
ղական պէտք մը պատահած միջոցին
հարկ է տեղական իշխանութիւննե-
րէն ստորագրուած վկայագիր մ'ու-
նենալ: Հրաման տրուած է զինուորա-
կան պահականոցներին թէ ով որ այս
կանոնի հակառակ վարուի, հրացանի
բռնեն զայն, խռովարարները գործա-
կից համարելով: Տեղական իշխա-
նութիւնները կը յուսան այս կերպով
արգիւել հրոսախումբերի շրջագայու-
թիւնը:

Յոյների և Պուլկարների միջև ընդ-
հարուսներ անպակաս են միշտ:

ՀԸԼԻ ՄԻՋԱԴԻԷՊԸ

Հիւսիսային ծովին մէջ ռուսական
նաւատորմին եւ Հըլի ձկնորսներին
միջև պատահած ցաւալի միջադէպին
քննիչ միջազգային Յանձնաժողովը
գեկտ. 22ին իր առաջին նիստն ըրաւ
Բարիզի մէջ, արտաքին գործերի նա-
խարարութեան պաշտօնարանը: Չորս
տէրութիւններ (Անգլիա, Ռուսիա,
Ֆրանսա և Ամերիկայի Միացեալ-Նա-
հանգներ) պատուիրակներն, անգլի-
ուս համաձայնութեան առաջին յօդ-
ուածին համեմատ, ձեռնարկեցին այս
ժողովի մէջ որոշել հինգերորդ պա-
տուիրակը, քննիչ յանձնաժողովի կազ-
մութիւնն ամբողջացուցած լինելու
համար:

Միաձայնութեամբ հինգերորդ
պատուիրակ ընտրուեցաւ Աւստրիա-
ցի ծովակալ պարոն տը Սթոն. Թէ'
ծովակալը և թէ' Աւստրիայի կայսրն
իրենց հաճութիւն տուին այս ընտ-
րութեան: Քննիչ Յանձնաժողովի յա-
ջորդ նիստը պիտի լինի յունուար 9ի
երկուշաբթի օր:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Նախկին Դրանսվալի պետութեան
նախագահ հանգուցեալ Բօլ Գրիւկէ
րի մարմինն որ Եւրոպայէն փոխա-
ղրուած էր Դրանսվալի Բէէդօրիա
մայրաքաղաքը, հանդիսաւոր կերպով
թաղուեցաւ այնտեղ գեկտ. 16ին:
15,000էն աւելի Պօէրներ երկրին
զանազան անկիւններէն եկած էին ի-
րենց յարգանքի պարտքը կատարել
անոր դազաղին առիւ: Երեք հօլան-
տացի կրօնաւորներ եւ իր նախկին
զինակիցներէ զօրավար Պօթա դամ
բանականներ խօսեցան, գովեստներ
կարդալով Պօէր ժողովուրդի այդ մեծ
հայրենասէր զաւակին: Անգլիայի Էտ-
ուարտ թագաւորի կարգադրութեան
համեմատ, պատուի համար 21 թիւ-
դանօթ արձակուեցաւ Գրիւկէրի
մարմինը գերեզմանին յանձնուած
միջոցին:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ԲԱՅՅԻԻ

«ԿԱՅԾԵՐ» հատոր առաջին, գինն է
5 շիլինգ:

և

«ԿԱՅԾԵՐ» հատոր երկրորդ և վերջ
(լիակատար) գինն է 7 շիլինգ:

«Կայծեր» ի Բ. հատորի բաժանորդ-
ները պէտք է ուղարկեն մեզ ան-
դորազրեքը, իրենց այժմեան հաս-
ցէն և մէկ շիլինգի նամակագրոյմ'
ճանապարհածախսի համար: Իսկ նո-
րատիպ «Կայծեր» առաջին հատորը
գնելու դէպքում, կը զիջուի այդ պա-
հանջուած մէկ շիլինգը:

Բաֆֆիի վերջերս լոյս տեսած «Սա-
մուէլ» — 8 շիլինգ, «Դաշիք-քէկ» —
8 շիլ. «Ոսկի Աքադադ» — 3 շիլինգ
և միւս գրքերը ցանկացողները պի-
տի ուղղակի գիմեն մեզ հետեւալ հաս-
ցէով: —

Mm RAFFI,
32, Richmond gardens,
Shepherd's bush,
London, W.
(England)

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱՅ (1794-1894) ՅՈՐԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւո-
րութեան դարադարձին առթով 1894
թուականին հրատարակուած այս միա-
ծալ դիրքով և լուսատիպ (phototypi-
que) շքեղ պատկերի մեծութիւնն է
50×35 հարիւրորդամէթր և տպուած
է 70×45 հարիւրորդամէթր քարտո-
նի (carton) վրայ այլ և այլ բնագործի
Մէջտեղը դրուած է հայ լրագրու-
թեան հիմնադրին, Տ. Յարութիւն
Քհնյ. Շմաւոնեանի, պատկերը և բո-
նորութիւնը՝ 1894ին հայերէն լեզուով
հրատարակուող բոլոր լրագիրները,
անոնց գրէթէ ամենքի խմբագրապետ-
ների պատկերներով:

Գինն է 4 ֆրանք, ճանապարհա-
ծախքը մէկտեղ հաշուած. իսկ Պարս-
կաստանի համար 2 ֆրանք և 50
սանթիմ:

Գայեկքեարեան Հ. Գ. — Պատմու-
թիւն Հայ լրագրութեան իսկզբանէ
մինչև մեր ժամանակը. հատոր Ա.
1794-1860: Մէկ լուսատիպ պատկե-
րով: Գինն է, ճանապարհածախքով
մէկտեղ, 2 ֆր. և 50 սանթիմ:

Վերագրեալ թէ' պատկերը և թէ'
գիրքը կարելի է ստանալ Արմէնիայի
խմբագրատունէն, արժէքը կանխիկ
զրկելով:

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծա-
խու գտնուած գիրքերի մանրամաս-
նացուած հրատարակուած է Արմէնիայի
17րդ շրջանի 38, 39 և 40 թիւերին
մէջ:

Այդ թիւերէն յատկապէս աւելի
ապագ լինելով, պատրաստ ենք ձրիա-

պէս զրկել անոնց որոնք կը փափա-
քին մեր գրացուցակներ ունենա-
նքէ գոնէ 50 սանթիմ զրկելով գիր-
ուզեն մեզնէ նախապէս. այդ ուղու-
գրքի ծրարին մէջ գրուելով կը շնոր-
հակին գրացուցակներն ալ:

Ամեն երկրի փոստերը, քանի' առ-
թիմի համար ալ լինի, մանաւանդ
փոստ կուտան մեզ վճարուելու համար
Մարսէլի մէջ:

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻ (ՀԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՒՆԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ԹԱՐԳՄԱՆԵՅ
ԳԻՐՏԻՅ ԳՈՐԾՈՒԹԱՆԵԱՆ
1894

Պուլկարի անկախութեան
րոսներէ մէկին, Չաքարիա Սթո-
նովի, որ իր ընդունակութեան շնոր-
հով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ գի-
ղացի հովուի պարզ վիճակէն հե-
հետէ արհեստաւոր, վարժապետ,
ղափոխական գործիչ, խմբագրապետ
և վերջապէս ազատ Պուլկարի
գային ժողովի նախագահ դառնալ
խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագր-
թիւնն է, ուր ուշադրութեան արժե-
տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլ-
կարի թիւրքի լուծէն ազատելու
խառող պուլկար հայրենասէր յո-
ւսնականներէ գործունէութեանը
սին: Սկիզբը դրուած է նաեւ հե-
նակին, Բրոֆէսէօր Լուի Լըժէ
թարգմանչին միջեւ եղած թղթ-
ցութիւնը այս գրքի հայերէն թա-
մանութեանն առթով:

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը
իր յառաջաբանի վերջ թէ «Հայ
մանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ
թերցողների հետաքրքրութիւնը
չարժի պետական մարդ դարձած
գիւղացիի այս վաւերական պատմ-
ութեան վրայ»:

Գինն է փոստի ծախքով մէկ
1 ֆրանք և 40 սանթիմ:
Տարածելու համար մեծ քանակ-
ութեամբ առնողներին 25 % զեղ-
լինի:
(Պարսկաստանի Հայերին հա-
մ 1 ֆրանք է:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊՈԱՆ ԸՆԿԵ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱԵՆ
ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԱՆԵ ԱՊԼԱՐԻՅ

Այս հրատարակութեան գրուած
ներկայացունէ ընտանեկան
պատկերներէ մին ուր կը տեսնու-
անբարոյական մի հայր իւրապէս
ուսման վարժապետով որչա՞փ
ների պատճառ դարձած է և վի-
վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռ-
սպաննուած և անհետացած է
խարհէ: Գին 1 ֆրանք:

ՏՆՕՐԷՆ—ԻՄՐԱԳԻՐ

Մ. ԳՈՐԾՈՒԹԱՆԵԱՆ

ԲԱՐՍԵԼ

Հայերէն տպարան Մ. ԳՈՐԾՈՒԹԱՆԵԱՆ
Le Gérant: François CARPENTIER
Marseille. — Imprimerie du Midi